

ФРАНЦУЗ-ЯКОВЕЦЬ ТЕТЯНА АНАТОЛІЙВНА

*Київський інститут інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри конституційного, міжнародного права
та публічно-правових дисциплін, доктор юридичних наук, доцент*

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ

Умови життя в яких опинилась наша держава змушують нас розглядати питання безпеки під іншим кутом зору. Якщо ще декілька місяців тому світ навколо нас, як нам здавалось, був безпечним, то сьогоднішні виклики несуть небезпеку значно більшу ніж в умовах мирного часу.

Ми є свідками того, як ведеться інформаційний вплив спрямований на свідомість людини. Об'єктом даного впливу є як окремі особи, групи осіб, так і цілі держави. Психологічний вплив здійснюється за допомогою засобів масової інформації, а підставою для використання такого впливу є легкість сприйняття та поверхневисть. Створення масових інформаційних атак, ботів, фейків, як свідчать сучасні реалії, є дієвими інструментами для дезорієнтації суспільства, залякування, маніпулювання та паніки. Спеціально створені інформаційні ресурси привчають людину бездумно сприймати інформацію та вірити в неї.

Питання інформаційної безпеки та культури в умовах війни є питанням виживання людини, суспільства і держави. Адже забезпечення інформаційної безпеки обумовлено не тільки інтересами держави, але і інтересами людини в контексті забезпечення її прав та свобод. Основою сучасної інформаційної безпеки є цілісність даних, доступність інформації, конфіденційність та достовірність.

Інформаційна безпека містить в собі не тільки нормативно-правову та політичну складову, але також інституційну сферу, що передбачає діяльність органів, які її забезпечують, а також використання програмно-технічних засобів.

З метою забезпечення інформаційної безпеки в Україні Указом Президента України від 25.02.2017 р. була затверджена «Доктрина інформаційної безпеки України» [1]. В сучасних умовах війни 18.03.2022 р. прийнято рішення РНБО «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану», в якому визначено, що в умовах воєнного стану реалізація єдиної інформаційної політики є пріоритетним питанням національної безпеки» [2]. Наразі в Україні функціонує також Центр протидії дезінформації при РНБО України, на сайті якого можна ознайомитись з актуальною інформацією та подіями в цій сфері.

Варто звернути увагу, що в умовах коли цілий комплекс інформації розрахований на маніпуляцію суспільною думкою, свідомістю людини та подається з використанням фізіологічних та психологічних методів та засобів її сприйняття, важливого значення набуває питання низького рівня інформаційної культури, що породжує зниження спроможності

людини до критичного сприйняття, аналізу та оцінки отриманої інформації. В такому разі здатність до формування власної думки практично відсутня.

Сьогодні активно використовується термін «емоційний фейк», коли використовуючи емоційно забарвлені слова поширюється інформація, що впливає на психіку людини і дозволяє нею маніпулювати. Загалом, критично підходити до оцінки інформації потрібно завжди, а особливо у випадках: коли джерело, яке поширює інформацію є невідоме, заголовок є явно маніпулятивним, зміст містить оціночні судження і є емоційно забарвленим, відсутнє посилання на офіційне джерело інформації.

Тенденція до маніпуляцій є небезпечним чинником в умовах війни, яка, безперечно, ведеться в повній мірі також і на інформаційній площині. Терміни «інформаційна війна», «інформаційна зброя» та «інформаційний тероризм» давно набули поширення, але в умовах воєнного часу вони набувають зовсім іншого значення з огляду на загрози які існують. Тому пріоритетним завданням держави є сприяння формуванню інформаційної культури суспільства. Одним із елементів такої культури є здатність аналізувати інформацію та фільтрувати джерела її поширення.

Цілком слушною є думка, що інформаційна безпека передбачає: належний рівень інформаційної культури, тобто теоретичної та практичної підготовки особистості, за якого досягається захищеність і реалізація її життєво важливих інтересів та гармонійний розвиток в умовах інформаційного суспільства незалежно від наявності інформаційних загроз; здатність держави створити умови для гармонійного розвитку й задоволення потреб особи в інформації незалежно від наявності інформаційних загроз; гарантування, розвиток і використання інформаційного середовища в інтересах особистості; захищеність від різного роду інформаційних загроз [3].

В даному контексті важливо відзначити важливість освітньої складової, яка полягає в систематичному навчанні інформаційній безпеці та інформаційній культурі у закладах середньої та вищої освіти, підвищенні кваліфікації для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, які працюють з інформацією.

Згідно Закону України «Про національну безпеку України» загрозами національній безпеці України є явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України [4].

Беззаперечним є той факт, що сучасні загрози інформаційній безпеці кидають виклик далеко за межі держави і посягають не тільки на національний простір але мають важкі глобальні наслідки. З огляду на це, для того аби попередити та протидіяти сучасним інформаційним загрозам, необхідно не лише прийняти нормативну основу але й забезпечити функціонування інституційного механізму забезпечення інформаційної безпеки, в тому числі освітнього компоненту.

Мова йде про послідовну системну діяльність державно-правових інституцій, які б ефективно реалізовували національні інтереси в інформаційній сфері, були б здатними не тільки вчасно реагувати на поширення інформаційних фейків та неправдивої інформації але й були б здатними загалом попереджувати інформаційні конфлікти та формувати інформаційну культуру суспільства загалом. Окрім того, з огляду на існуючі глобальні загрози та виклики, ефективно протидіяти інформаційній агресії видається вможливленим залучаючи до цього процесу міжнародні організації, інституції та міжнародну спільноту. Адже як свідчать реалії сьогодення, кордону при проведенні війни в інформаційному полі не існує.

Список використаних джерел:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/47/2017>
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану»: Указ Президента України від 19 березня 2022 року № 152/2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/152/2022>
3. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти) : підручник / В. В. Остроухов, В. М. Петрик, М. М. Присяжнюк та ін. К. : КНТ, 2010. 776 с.
4. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19>

Ключові слова: інформаційна безпека, інформаційна культура, загрози інформаційній безпеці.

Key words: information security, information culture, threats to information security.

КОЛЮХ ВАЛЕРІЙ ВІКТОРОВИЧ

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
професор кафедри політичних наук, доктор політичних наук, доцент*

ОФІЦІЙНЕ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА КОНСТИТУЦІЙНИМ СУДОМ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ПРАВОСУДДЯ

В Україні використовується європейська модель судового конституційного контролю. Конституційний Суд України, запроваджений Конституцією України 1996 року, має типовий для європейських держав статус. Нетиповою для Європи була наявність у Конституційного Суду України функції тлумачення законів. Згідно з Конституцією України в редакції 1996 року: «До повноважень Конституційного Суду України